

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Л. Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ ИМ. Л. Н. ГУМИЛЕВА
GUMILYOV EURASIAN
NATIONAL UNIVERSITY

Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2015»
атты X Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
X Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2015»

PROCEEDINGS
of the X International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2015»

УДК 001:37.0
ББК72+74.04
Ғ 96

Ғ96

«Ғылым және білім – 2015» атты студенттер мен жас ғалымдардың X Халық. ғыл. конф. = X Межд. науч. конф. студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2015» = The X International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2015». – Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie-2015/>, 2015. – 7419 стр. қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-9965-31-695-1

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001:37.0
ББК 72+74.04

ISBN 978-9965-31-695-1

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2015

наследия. Творчество Алишера Навои оказало огромное влияние на творчество и мировоззрение тюркоязычных писателей. Ярким примером служит тому, произведение Ш.Кудайбердиева «Лейли и Междунун». К истокам поэзии Алишера Навои, по признанию М.Ауэзова, «приникали ,чтобы утолить духовную жажду, поколение азербайджанцев, узбеков, казахов, таджиков и татар.» Распространение произведений Навои получило и у уйгурских писателей ,некоторые его газели перешли в уйгурский фольклор. Очень популярно имя поэтессы Сары хан, жившей в Хотане на рубеже XIX века. Навои принадлежит всем тюркоязычным народам, которых он в свое время покорил и объединил глубиной своего творчества и красотой языка, единого и понятного для них, позволившего тюркской литературе достичь мирового уровня. На сегодняшний день произведения Алишера Навои в оригинале читают и поют его прекрасные газели как и тюркоязычные народы, так и весь мир. В последнее время поднимают вопрос о необходимости возрождения культуры тюркоязычных народов. Ее достижение позволит пробудить в каждом историческую память, потребность приобщения к жизнерадостной, гуманистической мысли своих предков и стремление читать и наслаждаться произведениями Навои не только на русском, английском и других мировых языках, но и, прежде всего, в оригинале. Постигание Навои, его неповторимого поэтического, философского мировоззрения – это захватывающая дух перспектива культурного роста тюркоязычных народов в XXI веке, что позволит им не потеряться в эпоху стремительной глобализации, сохранить свою национальную, культурную самобытность и неповторимость.

Список использованных источников

1. Айбек. Историко-биографический роман "Навои". – Москва: изд. известия, 1961, 384 с.
2. Бертельс Е.Э. Навои. Опыт творческой биографии. – Москва: изд. изд. АН СССР, 1948, 269 с.
3. Рахмонов В. Поэтические фигуры. – Ташкент: изд. Езувчи, 2001, 72 с.
4. Навои А. Мухокамат Ал-лугатайн. – Ташкент: изд. Фан, 1970, 20 томах, 32 с.
5. Айбек. Историко-биографический роман "Навои". – Москва: изд. известия, 1961, 215 с.
6. Навои А. Мухокамат Ал-лугатайн полное собр.соч. в 20 томах. – Ташкент: изд. Фан, 1970, 40 с.
7. Наджафов А. Опыт исследования поэтического толкования хадисов Джами и Навои. – Ташкент: изд. Звезда Востока, 2003, 16 с.
8. Жирмунский В.М. Алишер Навои и проблема Ренессанса в литературах. – Москва: изд. Звезда Востока, 1967, 96 с.

УДК 811.512.1'04:398.91

ORTAK TÜRKÇE ALFABESİ VE KAZAK YENİ LATİN ALFABESİ

Боранбай Аяз Алибекұлы

ayaz_94@bk.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ халықаралық қатынастар факультеті,
түркітану кафедрасы 4 курс студенті, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – Е. Қуанышбаев

Millî kültürün yaşatılmasının en önemli aracı dildir. Diller de kendine özgü ses sistemlerine dayalı olarak ortaya koydukları varlıklarını alfabeler vasıtasıyla yazıya aktarmak suretiyle devam ettirirler.

Alfabe, bir dilin ürünlerini maddileştirme aracıdır. Sözle ifade edilen duyguların, düşüncelerin, fikirlerin, ulaşılan bilginin çeşitli malzemeler üzerine farklı işaret ve şekillerle

kaydedilmesini sağlayan şey de alfabedir.

Alfabeler dilin ses sistemi olmadığı için de dilin kendisi değildirler. Ancak her dilin kendi ses sistemine özgü, kendi ses sistemini karşılayan işaretlerden oluşmuş bir alfabaya de ihtiyacı vardır.

Türkçenin yazılı kaynaklarından takip edebildiğimiz ilk örnekleri Köktürk/Orhun yazısı ile yazılmıştır.

Köktürk işaretlerinin nerede ve ne zaman ortaya çıktığı üzerinde pek çok araştırma yapılmıştır. İlk olarak VII ile X. yüzyıllara tarihlendirilen Orhun ve Yenisey abidelerinde karşılaştığımız bu yazıların, Issık Kөл yakınındaki Esik kurganında bulunan M. Ö. IV-V. yüzyıl tarihlendirilen gümüş bir tasın üzerinde Köktürk işaretleriyle yazılı 26 harfli bir metin yer almaktadır. Bu gümüş tas bize Köktürk işaretlerinin Milattan önceki yıllarda da kullanıldığını göstermiştir. [1, 2 s.]

Türkler daha sonra Uygur alfabesini kullanmıştır. Bu yazı da Sami kökenli Soğd alfabesine dayanmaktadır. Uygur alfabesi Türklerin Arap alfabesinden sonra en fazla kullandıkları ikinci alfabedir.

Türkler Uygur alfabesinden sonra Arap alfabesini kullanmışlardır. Türklerin Arap alfabesine geçmesindeki neden din değişikliğidir. Bu alfabe çok geniş bir coğrafyada uzun müddet kullanılmıştır. [2, 1 s.]

XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar Rusya Müslümanları ve Osmanlı aydınları Arap alfabesinin ıslahı üzerine tartışırken 26 Şubat-6 Mart 1926 tarihleri arasında Bakü Türkoloji kongresi toplanmıştır. Burada görüşülen konulardan birisi de alfabe meselesidir. Kongrenin sonunda bütün Türk halklarının Latin alfabesine geçmesi kararı alınmıştır. 22 Haziran 1938 yılında SSCB’de çıkarılan bir kararla SSCB’deki Türk topluluklarının tamamen Rus Kiril alfabesinin kullanılması kararı alınmıştır. Bu kararın alınmasının ardından Azeri, Tatar, Yakut, Hakas 1939; Kazak, Kırgız, Başkurt, Karakalpak, Özbek 1940; Tuva 1943; Gagavuz Türkleri 1957 yılında Kiril alfabesiyle yazmaya başlamışlardır. Bugün Çuvaş, Yakut, Altay, Hakas, Şor, Tuva, Nogay, Kumuk, Karaçay-Balkar, Karakalpak, Kazakistan, Kırgızistan, Başkurdistan, Tataristan Türk cumhuriyetleri Kiril alfabesini kullanmaktadırlar. [1, 4 s.]

Türk kavimleri içinde Latin alfabesini ilk olarak kabul edenler Yakutlardır. Yakutlar 1917’ye kadar Kiril alfabesini kullanmışlardı. Bolşevik İhtilâli’nden sonra, Rus harflerini bırakarak Lâtin harflerini kabul ettiler ve 1917-1939 arasında Latin harflerini kullandılar.

Azerbaycan’da Arap harflerinin ıslahı taraftarı olanlar ile Latin alfabesi temeline dayalı yeni bir alfabe hazırlanması taraftarı olanlar görüşlerini dile getirdiler ve bunların gerekçeleri üzerinde durdular. Sonuçta; Latin harflerine geçişi hükümetin de desteklemesiyle bu konuda ilk önemli adım olarak, Nisan 1922’de Latin esaslı yeni alfabaya geçişi destekleyenler tarafından “*Yeni Türk Elifba Komitesi*” kurulmuştur.

Yeni Türk Elifba Komitesi, kurulduğundan itibaren hızlı bir çalışma içerisine girdi ve faaliyetlerini her tarafa duyurmaya başladı. Öncelikle Latin harflerine dayalı “*Yeni Türk Elifbası*” hazırlandı ve alfabe kitapçıları bastırılarak dağıtılmaya başlandı. Ayrıca Komite, yeni alfabenin öğretilmesi amacı ile çeşitli kurslar açtı ve çıkarmış olduğu “*Yeni Yol*” gazetesi ile de bu çalışmaları halka duyurdu. Türk dünyasında Latin harfleriyle çıkan ilk gazete olan Yeni Yol vasıtasıyla, Azerbaycan halkının alfabeği tanımasını ve benimsemesini sağlamaya çalıştı.

Azerbaycan’ın hemen hemen bütün kazalarında şubeler açan komite, Azerbaycan dışında Nahçıvan, Erivan, Tiflis’te şubeler açtı ve diğer Türk cumhuriyetlerine de bu yönde çalışmak üzere birer heyet gönderdi.

Yeni Türk Alfabe Komitesi’nin çalışmaları sonucunda Azerbaycan’da yeni Türk alfabesine geçiş için zemin oluştu ve 22 Temmuz 1922 tarihinde Azerbaycan Merkezi İcra Komitesi, Arap alfabesi yerine Latin alfabesi kullanma kararını aldı. 27 Haziran 1924 tarihinde ise Latin alfabesi zorunlu devlet alfabesi gibi kabul edildi.

Sovyet Rusya yönetimi açısından alfabe değişikliği; Türk halkları arasında yazı birliğini bozarak, onları birbirlerinden uzaklaştırmak, özellikle de Türkiye Türklerinden ayırmak amacına yönelik bir araç olarak görülmekte ve Rus Kiril alfabesine geçiş için bir merhale olarak düşünülmektedir. Nitekim 26 Şubat 1926’da Bakü’de toplanan, Bakü Türkoloji Kongresi’nin

toplanmasında Sovyet yönetimi etkin bir rol oynamış, büyük ölçüde Türk halklarının temsilcilerinin katıldığı kongrede, Latin alfabesine geçiş konusunda önemli kararlar alınmıştı. Kongre, “Yeni Türk Alfabesi”nin Arap alfabesine ve ıslah edilmiş Arap alfabesine teknik üstünlüğünü ve yeni alfabenin kültürel ve tarihsel alanda gittikçe artan önemini belirttikten sonra, bu alfabenin Türk halklarınca benimsenmesini istemiş ve bütün Türk boyları için ortak bir alfabe hazırlanması için 26 üyeli bir komisyon kurmuştur.

Bakû Kongresi’nden sonra Alfabe değişikliği sorunu Azerbaycan dışına taşmış ve bu konuda Sovyet Rusya merkez yönetiminin etkisi daha artmıştır. Bu arada yeni Türk alfabesine geçiş işini, tek elden yürütmek üzere “*Yeni Türk Alfabesi Tüm Sovyetler Birliği Merkezi Komitesi*” oluşturuldu ve başkanlığına da S. Aşamalıoğlu seçildi.

Komitenin üzerinde durduğu en önemli konu; Türk cumhuriyetlerinde kullanılmaya başlanan çeşitli Latin esaslı Türk alfabelerinin birleştirilmesi olmuştur. [3, 359-361 ss.]

1926 yılında Bakû’de gerçekleştirilen Türkoloji Kurultayı sonrasında ortak Latin alfabesine geçme kararı alan Sovyetler Birliği Türklerinin ardından Türkiye Cumhuriyeti de 1928’de Türkçenin yazımında Arap alfabesi yerine Latin alfabesinin kullanılmasını resmen kabul eder. [4, 449 s.]

Stalin’in iktidara gelmesinden sonra SSCB’de Kiril alfabesini hâkim kılma düşüncesi sonucunda, Türk Cumhuriyetleri 1939 yılından itibaren Kiril alfabesine geçirilmeye başlandı. Bütün bu planlı Rus politikalarının sonucunda Türkler 1939 yılından itibaren Kiril alfabesini kullanmışlardır. Ruslar her Türk Cumhuriyeti için ayrı bir Kiril alfabesi hazırlamıştır. Hazırlanan bu alfabelerde ortalama sekiz ile on harf değiştirilmiş, böylece özel bir çaba olmazsa Türk halkları birbirinin yazısını okuyamaz hale getirilmiştir. [2, 229 s.]

Türk cumhuriyetlerinde Latin alfabesine geçme konusunda ve geçilecekse yeni alfabenin harfleri üzerinde tartışmalar devam ederken, ilk olarak Türkiye’de 18-20 Kasım 1991 tarihinde Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü tarafından Milletlerarası Çağdaş Türk Alfabeleri Sempozyumu düzenlenir. Bu önemli sempozyuma Türk dünyasının çeşitli bölgelerinden dil ve edebiyat bilginleri katılırlar ve Türk yazı dilleri için tavsiye edilen "Ortak Türk Alfabesini imzalarlar. Tavsiye edilen bu alfabe, Türkiye Türkçesinin yazıldığı Latin alfabesi temelli olup Ä ä, X x, Q q, Ñ ñ, W w harfleriyle genişletilmiştir. Bu sempozyumdan sonra yine Türkiye’de 4-8 Mayıs 1992 tarihinde yapılan Sürekli Türk Dili Kurultayı' ABC Komisyonunca yukarıda adı geçen sempozyumda kabul edilen, 34 harfli çerçeve alfabe benimsenir. (4, 450-451ss.)

Çağdaş Türk Alfabeleri Sempozyumu Sonuç Bildirisi (18-20 Kasım 1991)

Yapılan görüşmeler sonucunda şu hususlar tespit edilmiştir:

1) Sempozyumda muhtelif Türk bölgelerinden gelen bilim adamlarının hemen bütünü Türk boylarında Latin harflerine dönme düşüncesinin ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Sempozyumumuzun iştirakçileri bu düşünceleri oy birliği ile tasvip ve kabul etmiştir.

2) Sempozyum Azerbaycan Parlamentosunda görüşülen Latin asıllı Azerbaycan Türk alfabesinin biran önce Azerbaycan Parlamentosundan çıkmasını temmeni etmişlerdir.

3) Sempozyuma katılan bilim adamları Latin alfabesindeki aynı harflerin aynı sesleri gösterme prensibinde anlaşmaya varmışlardır.

4) Sempozyumda diğer Türk boyları arasında Latin asıllı alfabenin kabulünün Türk boylarının birbirini anlamasında ve kültür birliğinin pekiştirilmesinde en önemli unsur olduğu görüşüne oybirliği ile varmışlardır.

5) Sempozyum Türk boyları için Latin asıllı aşağıda gösterilen alfabenin esas alınmasını tavsiye etmektedir (bakınız, Tablo №1).

6) Bu Sempozyumda alınan ilmi kararların yetkili organlara duyurulması tavsiye edilmiştir. (5, 77 s.)

Sempozyum sonrasında 25 Aralık 1991’de Azerbaycan Millî Şurası, Kiril harflerinin bırakılıp Lâtin alfabesinin alınmasına karar verir. Azerbaycan 1991 yılı içinde bağımsızlığını kazandıktan sonra yeniden Lâtin alfabesini benimseyen ilk ülke olmuş ve hemen Lâtin Alfabesi kitabı yayınlanmıştır. Yine bu sempozyum sonrası Türkiye’de 4-8 Mayıs 1992 tarihinde yapılan Türk Dili Kurultayı ABC Komisyonunca mezkûr sempozyumda kabul edilen bütün işaretler benimsenir.

Kiril alfabesi örnekleri Rus bilim insanları ve misyonerleri tarafından hazırlanmış ve uygulanmıştı. Bilindiği gibi, Türk kökenli halklar için hazırlanan Kiril alfabeleri bir birinden farklı idi. Türk dillerinin fonetik özellikleri bir birine benzemelerine rağmen, her halk için farklı özel işaretler kullanıldı. Kaznovitsa'nın da bu örnekleri temel alarak hazırlanmış olduğu ortadadır, yani kullanılmakta olan bir Kiril alfabesi yerine, diğer bir Kiril alfabesini sunmaktan başka bir şey değildir.

Kazakistan, Lâtin kaynaklı yeni bir alfabe arayışı içerisindedir. Lâtin kaynaklı yeni Kazak alfabesi konusunda şimdiye kadar ortak bir fikre varılamamıştır. Genel olarak bu görüşleri Zeynep Bağlan Özer üç gruba ayırıyor:

1. Daha önce kullanılan Lâtin kaynaklı alfabeye dönüş
2. Ortak Türk alfabesi
3. İngiliz alfabesini esas alan yeni Kazak alfabesi [7, 9 s.]

Kazakistan'da ve diğer Türk ülkelerinde önerilen yeni alfabelerin daha önce kullanımda olan Lâtin kaynaklı alfabeye dayandırıldığını görmekteyiz. Alfabe değişiminde daha önce kullanılan alfabe olduğu gibi kabul etmek, doğru bir yaklaşım değildir. Her halk için ayrı ayrı 1920-1930 yılları arasında hazırlanmış ve kısa bir süre kullanımda olan Lâtin alfabelerinin eksikliklerinin olduğu E. D. Polivanov'un kendisi de itiraf ediyor. Demek ki, o yıllarda kullanılan Lâtin kaynaklı alfabeye dönmek doğru olamaz.

Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü tarafından 18-20 Kasım 1991 yılında düzenlenen "Milletlerarası Çağdaş Türk Alfabeleri" adlı sempozyumda da bu konular tartışıldı. Sempozyum, Türk kökenli halklar için 34 harften oluşan Lâtin kaynaklı bir alfabenin esas alınmasını önerdi. Sunulan bu ortak alfabede Türkiye Türkçesi alfabesindeki harflerin dışında ilâve olarak yeni beş harf teklif edilmektedir. Türk halklarının bir birini okuyup anlamaları için, ortak bir alfabeye ihtiyaç olduğu konusunda oy birliği ile karar alındı. Sempozyuma katılan Türk bilim insanlarının hepsi Lâtin kaynaklı alfabeye geçiş konusunda hemfikirler. Bu toplantıda incelemeye sunulan Lâtin kaynaklı alfabe örnekleri yer aldı. Kazakistan'dan katılan Ebduali Haydarov da kendi projesini sundu. 26 Eylül-1 Ekim 1992 yılında düzenlenen Uluslararası Türk Dili Kongresi'nde de Türk Cumhuriyetlerindeki alfabe meseleleri gündemde idi. Zeynep Korkmaz'ın "Türk Dünyası ve Ortak Yazı Dili" sunumunda bu konu ile ilgili yönlendirici ve açıklayıcı bilgiler mevcuttur. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığını kazanmasından sonra Türk dillerinin durumu ile ilgili detaylı bilgiler Kazak bilim adamı Kenesbay Musayev tarafından sunulmuştu. Bu konular: "1. Atatürk Harf Devrimi ve Türk Dünyasına Yansımalar" adlı sempozyumda da ele alındı.

Çağdaş bilişim sistemlerinde İngilizcenin bir nevi önderliği tartışılmaz. Fakat bu yüzden yeni alfabe oluşumunda başka bir dilin ses ve imla kılavuzunun aynen uygulanması düşünülemez. Yeni alfabede, özellikle çift harften oluşan **ch**, **sh**, **zh** ve benzeri işaretlerin verilmesinden kaçınılmalıdır. Meselâ, batı dillerinde **ch** birleşimi **ç** ve **h** olarak da okunabiliyor.

Diğer önemli örneklerden biri **Q** harfinin yeni alfabelerde kalın **K** harfinin karşılığı olarak verilmesidir. Latin kaynaklı yeni alfabeye geçen diğer Türk ülkelerinde de **Q** harfi kullanılmaktadır. Kazakçada da **K** harfinin karşılığı **Q** olarak verilmiştir. Bilindiği gibi Lâtince **Q** harfinin okunuşu: **ku** (yâni **aqua**). Yazıda **kw/kv** olarak okunur. Türk kökenli dillerde çok sayıda aynı mânâyâ gelen kelimeleri algılamaktan uzaklaştırır ve zorlaştırır. Meselâ, *Kazak-Qazaq; kız-qız; kan-qan; kar-qar; kanat-qanat; akaq; kalın-qalın; kulak-qulaq; kaşık-qasıq* vs. **Q** harfi yerine "**k** + özel üst veya alt işaret" (meselâ, **q**). Çağdaş Kazak alfabesinde kullanılmakta olan **K** harfinin muhafaza edilmesi, şekil ve algılama (karşılaştırınız: **g-ğ, n-ñ** (veya **ñ, η, η**); **o - ö; u-ü**) açısından daha uygundur. Kazakçadaki **K, Ø, Ð** harfleri değiştirilmeden muhafaza etme seçeneği de göz önünde bulundurulabilir. (7, 8-11 ss.)

Kazakistan bugün resmî olarak henüz Lâtin kaynaklı alfabeye geçmedi. Bu önemli adım, detaylı inceleme ve araştırma gerektiren bir konudur. Her ne kadar siyasî baskıyla alınmış olsalar da, daha önceki alfabe değişimlerinden kaynaklanan eksiklikler ve sonuçları daha dikkatli adım atılması gerektiğini gösteriyor. Diğer taraftan, bugüne kadar Lâtin kaynaklı yeni alfabeye geçen Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan gibi Türk halklarının tecrübeleri, artı ve eksi tarafların

dikkate almasını sağlar. Ama Internet ağının yayılmasıyla, mevcut iletişim şartlarına uyum sağlamak için Lâtin kaynaklı alfabenin kullanılmakta olduğu da bir gerçektir. Daha doğrusu, uluslararası transkripsiyon sistemine dayanan Lâtin kaynaklı alfabe kullanılmaktadır. Yeni alfabe resmî olarak kabul edildikten sonra, bu alandaki çok sesliliğin sessizce ortadan kalkacağı düşünülmektedir.

Yeni Kazak alfabesinin hazırlığında, tek alfabaya kilitlenmeden; farklı yazı türlerinden yararlanılması gerekir. Kazak dilinin fonetik özellikleri dikkate alınarak, yazmayı ve okumayı kolaylaştıran yollar tercih edilmelidir. Bir alfabe seçiminde ve uygulanmasında tarihî, millî ve siyasî boyutun yanı sıra, dil unsuru ve işlerlik de çok büyük önem taşımaktadır.

Қолданылған әдебиеттер

1. KARTALCIK Vedat. Geçmişten Günümüze Türk Dünyasında Alfabe Gelişimi. – İstanbul, 2003.
2. DEMİRCİ Ümit Özgür. Türk Dünyasında Latin Alfabesine Geçiş Süreci (Geçmişten Günümüze). – Ankara: Türk Yurdu Dergisi, sayı. 287, cilt. 31, 2011, 225-229 s.
3. ASLAN Betül. Sovyet Rusya Hakimiyetinde Yaşayan Türklerin Ortak "Birleşmiş Türk Alfabeti"nden "Rus Kiril" Alfabetine Geçirilmesi. – Erzurum: A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı. 40, 2009.
4. ŞAHİN Erdal. Türk Dünyasında Yazı Birliği: Latin Alfabeti Temelinde Yeni Türk Alfabeleri, http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/erdal_sahin_turk_dnyasinda_yazi_birligi.pdf
5. Milletlerarası Çağdaş Türk Alfabeleri Sempozyumu. // Marmara Üniversitesi Yayınları No:509, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları No:1. – İstanbul 1992, http://katalog.marmara.edu.tr/muyayinevi/YN509_1.pdf
6. ŞAHİN Erdal, Emine Gürsoy-Naskali, Türk Cumhuriyetlerinde Latin Alfabetine Geçiş Çalışmaları ve Sonuçları, Bağımsızlıklarının 10. Yılında Türk Cumhuriyetleri. – Haarlem-Hollanda: SOTA Yayınları, 2002, 63-70 s.
8. ÖZER Zeynep Bağlan. Kazakistan'da Alfabe Değişimine Yeni Bir Yaklaşım. <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads>

УДК.811 512 373-6

ТҮРКІ ТІЛІНДЕГІ ЭТНОАНТРОПОНИМДЕРДІҢ ҚАЛЫПТАСУЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-МӘДЕНИ НЕГІЗІ

Джанабаева Алтын Елубаевна

dzhanabaeva_altyn@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университетінің 4-курс студенті, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекші – Мусабекова У.А.

Түркі тіл білімінде жан-жақты зерттеліп, ғылыми негізі қаланған ономастиканың күрделі бір саласы – антропонимика.

Антропонимика кісі аттары, әке аты patronim(отчество), фамилиялар, лақап аттар (прозвища), бүркеншік аттарды (псевдонимы) зерттейтін ономастиканың бір саласы. Түркі тіліндегі антропонимдердің қолданысы мен қызметіне лингвомәдени сипаттама берілді. Антропонимдер - көне дәуірлерден этникалық ақпарат жеткізетін тарихи, мәдени және рухани әлеуметтік құбылыс.Осы жүйеге кіретін этноантропонимдердің этномәдени және тарихи болмысында түрлі этнос және этникалық топтардың тарихи тегі көрініс табады. Өртүрлі ұлттық ассоциацияларға меңзейтін ұлттық символдарға айналып, біртұтастығын, бүтіндігін сипаттайтын, ұлттық арқаудың бірі ретінде антропонимдердің мазмұнында этномәдени сипаттың сақталуы мен жалғасуы, жаңғыруы оның ұлттық-ұжымдық сұрсананың терең қатпаларында жасырынып жатқан мәдени архетиптердің тілдік бейнеде